
УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІГРАФІЧНОМУ ІНСТИТУТУ 60 РОКІВ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Український поліграфічний інститут імені Івана Федорова — єдиний на Україні вищий учбовий заклад, що готує спеціалістів для видавничо-поліграфічного комплексу. Випускники інституту працюють у галузях, що обслуговують культурно-освітню сферу, перед якою завдяки процесам національного і соціального відродження відкриваються все ширші і ширші обрії.

Примітивний матеріалізм, зведений лише до сімейного достатку, який охоплював нас протягом десятків років, у сьогоднішній час революційного оновлення суспільства поступається новому зльоту розвитку культури і національної свідомості. Найбільш пріоритетними стають не матеріальні, а духовні цінності народу — мова, історія, література і мистецтво, народні традиції, культурна спадщина. Живленням цих цінностей є друковане слово, донесене до народу через книги, газети, журнали, іншу друковану продукцію, яку ми називаємо одним словом — преса.

Час сьогоднішніх швидких перетворень вимагає від працівників видавничої справи і поліграфії високої громадянської свідомості, щоб у стрімкому потоці економічних і політичних змін своєчасно і об'єктивно донести до читача тенденції і орієнтири розвитку суспільства.

Таке благородне завдання стояло перед випускниками і викладачами інституту з перших років діяльності.

Створений у Харкові в 1930 р. Український поліграфічний інститут був покликаний зміцнити та розширити видавничу справу і поліграфічну промисловість країни. Для ліквідації неписьменності країні були вкрай необхідні підручники. Індустріальний та культурний поступ вимагав збільшення випуску науково-технічної та художньої літератури, періодичних видань. Кваліфікованих працівників галузі було недостатньо, щоб подолати технічну і культурну відсталість країни.

Серед перших викладачів інституту, яких ми сьогодні з вдячністю називаємо фундаторами вітчизняної поліграфічної науки, були М. Г. Шевченко (перший директор інституту), В. І. Касіян, А. Х. Серета, С. В. Воеца, Б. Г. Куслицький, Г. А. Львовський, Н. В. Соколов та ін.

Після Великої Вітчизняної війни, у 1945 р., інститут був переведений до Львова — колыску українського книгодрукування.

Львівський період інституту характеризується широкою науково-дослідницькою діяльністю галузі техніки, технології і економіки поліграфічного виробництва та видавничої справи. Згодом інститут стає великим науковим центром. Підготовку спеціалістів здійснюють 18 кафедр, на яких працюють відомі вчені. Серед них і випускники інституту професори О. М. Полюдов, Г. Д. Толстой, А. Б. Куслицький, Я. І. Чехман та ін.

У різні роки в інституті працювали видатні вчені член-кореспондент Академії архітектури УРСР професор О. Л. Кульчицька, заслужений діяч мистецтв УРСР В. М. Савін, народний художник УРСР доцент Я. І. Чайка, заслужений діяч науки і техніки УРСР професор К. В. Тір, професори Б. В. Коваленко, О. М. Крикуненко, Р. М. Машталір, доктор економічних наук С. М. Звезинський, доценти В. І. Шпіца, І. І. Заболотний, М. А. Прядко та багато інших.

У свій 60-річний ювілей інститут став міжнародним центром підготовки спеціалістів для поліграфії і видавничої справи. Серед студентів інституту — представники 27 країн світу. Багатонаціональний склад студентства створює можливості для активного міжнародного спілкування, розширення знань в галузі світової культури і національних традицій інших країн.

Міжнародний авторитет інституту потребує вдосконалення системи підготовки спеціалістів в її соціально-економічних і соціально-політичних аспектах, враховуючи розвиток демократизації освіти, а також нові економічні перетворення, які швидко міняються в управлінні народним господарством країни.

Демократичні перебудовні процеси вимагають значного розширення поліграфічної бази України. Потужності поліграфічних підприємств сьогодні не можуть повною мірою забезпечити зростаючий рівень тиражності періодичних і книжкових видань. Разом з тим парк поліграфічних машин оновлюється повільно. Рівень вітчизняного поліграфічного машинобудування не відповідає сучасному стану світового розвитку. Промисловості потрібні висококваліфіковані інженерно-технічні працівники, спроможні здійснити технологічну революцію, створити принципово нове сучасне поліграфічне устаткування.

Аналіз кількісного і якісного складу працівників і спеціалістів, що працюють на поліграфічних підприємствах України, свідчить про те, що посади інженерно-технічних працівників в багатьох випадках займають особи без спеціальної поліграфічної освіти. Так, лише близько 50% посад керівників і спеціалістів мають вищу освіту, з них поліграфічну — 30%. Водночас інститут не одержує замовлень на спеціалістів від підприємств і облполіграфвидавців. Цей факт зумовлюється переходом підприємств і наукових організацій на нові форми фінансування і економічного господарювання. Окремі керівники підприємств приховують дефіцит інженерних кадрів через небажання часткової фінансової компенсації інституту в підготовці молодих спеціалістів, не укладають договорів про цільову підготовку.

Випускники інституту через відсутність житла часто змушені міняти місце роботи й переходити в інші галузі.

У наявності деформована система використання спеціалістів вищої кваліфікації, що в умовах економічного госпрозрахунку не дає можливості компенсації затрат на їх підготовку.

Мізерні фінансові асигнування, які виділяє уряд на вищу освіту, потребують радикальних змін у системі підготовки кадрів вищої кваліфікації. Витрати на одного студента у минулому році в нашій республіці були меншими, ніж в Російській Федерації, Молдові, Білорусії, республіках Прибалтики і Закавказзя. В той же час Україна за чисельністю спеціалістів з вищою освітою, що зайняті в народному господарстві, посідає 11-те місце в Радянському Союзі.

В останні роки значно впав престиж інженерно-технічних працівників. Особливо тривожить те, що молоді талановиті люди не можуть бути використані за призначенням.

На зустрічі ректорів вищих учбових закладів країни з Президентом М. С. Горбачовим, яка відбулася в травні 1990 р., ці питання стояли дуже гостро. Згідно з Указом Президента в країні розробляються законодавчі акти по корінній перебудові системи вищої освіти. В зв'язку з прийнятою Декларацією про суверенітет України і переходом республіки на економічну самостійність розробляється концепція вищої і спеціальної середньої освіти в Українській РСР.

Нові умови господарювання вимагають і нових підходів до технології навчання. На порядок денний стає високий рівень компетентності викладацького складу, вміння не тільки забезпечувати якісне викладання, але й бути ініціатором, генератором та реалізатором ідей, втілення яких дозволить інституту функціонувати в умовах конкуренції. Автономія інституту як наукового і навчального центрів, що передбачається концепцією, сама по собі не створює готових рецептів з методики підготовки спеціалістів. Тому основним завданням професорсько-викладацького складу інституту на даному етапі є розробка нових методів навчання. Насамперед — це розвиток інтеграції навчального процесу і виробництва, однією з форм якої є філіали кафедр на виробництві. Водночас кафедри інституту повинні забезпечити випереджувальне навчання, готувати спеціалістів для роботи в умовах, коли на сьогодні перспективні напрями розвитку поліграфічної техніки і технології стануть діючими. Тому завданням кафедр є прищепити майбутнім інженерам прагнення до постійного поповнення своїх знань, здатність до узагальнення в пошуках інженерних рішень.

Нові форми інтеграції з виробництвом, як і докорінне поліпшення навчального процесу і виробничих практик, можуть мати своє ефективне втілення при наявності в інституті сучасної матеріально-технічної бази. Тому будівництво навчально-експериментальної друкарні, створення видавництва і розвиток галузевих науково-дослідних лабораторій на сьогоднішній день для інституту є першочерговим завданням.

Успішне розв'язання цих завдань можливе при вдосконаленні наукової кваліфікації викладачів і розширенні пріоритетних наукових досліджень. Обсяг науково-дослідних робіт сьогодні в інституті становить 1 млн крб. Питомий показник економічної ефективності досягає 2,6 крб. на 1 крб. витрат. Досягнутий обсяг наукових досліджень не може забезпечити розвитку матеріально-технічної бази інституту на рівні сучасних вимог. В інституті необхідно використати всі наявні резерви для збільшення наукових розробок до 1,5—2 млн крб. Несхідно розширити наукові дослідження першого рівня важливості, ширше залучати до науково-дослідної роботи талановиту студентську молодь.

Науково-дослідна робота повинна бути включена в навчальний процес. Виконання наукових досліджень в рамках спеціальності сприяє поглибленню і закріпленню теоретичних знань, розвиває почуття наукової об'єктивності, забезпечує реальну можливість надбання студентами навиків практичної роботи.

У найближчий прогнозований період нам необхідно закріпити співробітництво інституту з поліграфічними підприємствами, науково-дослідними організаціями і видавництвами. Нові організаційні форми такої співдружності, зумовленої економічними методами господарювання, дадуть змогу вирішити багато питань підвищення якості підготовки спеціалістів шляхом підсилення зв'язків навчання з практикою — науковими дослідженнями і виробництвом — на сучасній технологічній і науковій базі.

С. М. Гунько,
ректор Українського поліграфічного
інституту ім. Івана Федорова